

dr Robert Kusek

Załącznik nr 2

Zakład Komparatystyki Literackiej i Kulturowej

Instytut Filologii Angielskiej

Wydział Filologiczny

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

Autoreferat

1. Imię i nazwisko: Robert Kusek

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe:

- a) Tytuł magistra filologii angielskiej uzyskałem na podstawie pracy „«Arguing for That Unheard»: In Search of Friday in J.M. Coetzee's *Foe* and Michel Tournier's *Vendredi*”, napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Krystyny Stamirowskiej (dyplom z wyróżnieniem wydany przez Instytut Filologii Angielskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego 21 czerwca 2005 r.).
- b) Tytuł doktora nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa, przyznany przez Radę Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego 17 listopada 2011 r., uzyskałem na podstawie dysertacji „Authors on Authors in Selected Biographical Novels by David Lodge, Colm Tóibín, Michael Cunningham and J.M. Coetzee”, napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Krystyny Stamirowskiej (recenzenci: prof. dr hab. Mirosława Buchholtz, dr hab. Anna Walczuk).

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych:

Instytut Filologii Angielskiej, Wydział Filologiczny, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie:

- a) od 1.10.2010 r. do 30.09.2013 r. na stanowisku asystenta;
- b) od 1.10.2013 r. na stanowisku adiunkta.

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311.):

a) **tytuł osiągnięcia naukowego:** Pamiętnik pisarza jako gatunek literatury dokumentu osobistego (życiopisania) w kontekście zwrotu auto/biograficznego we współczesnym pisarstwie angielskojęzycznym;

b) **publikacje wchodzące w skład osiągnięcia naukowego:**

i) Robert Kusek, *Through the Looking Glass: Writers' Memoirs at the Turn of the 21st Century*, Jagiellonian University Press, Kraków 2017 – recenzenci wydawniczy: dr hab. Teresa Bruś, prof. UWr (Uniwersytet Wrocławski), prof. dr Johan Jacobs (University of KwaZulu-Natal);

oraz

ii) Robert Kusek, *Blue Is (Not) the Warmest Colour: Contradictions of Grieving in Joan Didion's Blue Nights*, [w:] „Brno Studies in English”, Vol. 43(1)/2017, s. 171–183 (ERIH, 20 pkt., MNiSW, lista C);

iii) Robert Kusek, *Scholar – Fictionist – Memoirist: David Lodge's Documentary (Self-) Biography in Quite a Good Time to Be Born: A Memoir 1935–1975*, [w:] „Studia Anglica Posnaniensia”, Vol. 51(1)/2016, s. 115–131 (ERIH, 14 pkt., MNiSW, lista B/C);

iv) Robert Kusek, *Upheavals of Emotions, Madness of Form: Mary M. Talbot's and Bryan Talbot's Dotter of Her Father's Eyes and a Transdiegetised (Auto)Biographical Commix*, [w:] „Prague Journal of English Studies”, Vol. 4(1)/2015, s. 107–121 (ERIH+);

v) Robert Kusek, *La vie d'un coeur. Autobiograficzny tetraptyk Alice Munro*, [w:] *Alice Munro. Wprowadzenie do twórczości*, red. Mirosława Buchholtz, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2015, s. 355–372;

- vi) Robert Kusek, „*Trucizna płynąca w moich żyłach*”. *Postpamięć Wielkiej Wojny we współczesnych narracjach (auto)biograficznych*, [w:] „Przegląd Kulturoznawczy”, Vol. 4(22)/2014, s. 383–395 (14 pkt., MNiSW, lista B).

c) omówienie celu naukowego ww. pracy i osiągniętych wyników:

Monografia *Through the Looking Glass: Writers' Memoirs at the Turn of the 21st Century* stanowi zwieńczenie moich badań z zakresu genologii skupiających się na gatunkach literatury dokumentu osobistego (życiopisania) powstałej na przełomie XX i XXI wieku oraz podejmowanych przeze mnie prób nowego mapowania współczesnych, hybrydycznych form auto/biograficznych. U źródeł moich zainteresowań tymi zjawiskami jest rozpoznanie ich zwiększonej (pod względem ilościowym i jakościowym) obecności we współczesnych praktykach literackich (niekiedy określanej terminem „zwrotu auto/biograficznego”) oraz braku propozycji teoretycznych, które umożliwiłyby właściwe uchwycenie dynamicznych procesów zachodzących w ramach powstającej w ostatnich trzech dekadach literatury dokumentu osobistego. Książka jest efektem prowadzonego od 2013 roku projektu badawczego „Pamiętniki pisarzy na przełomie wieków” ogniskującego się wokół jednego z najpopularniejszych dziś gatunków życiopisania, jakim jest pamiętnik (ang. *memoir*), ze szczególnym uwzględnieniem tych napisanych przez pisarzy angielskojęzycznych w latach 1990–2015. Monografia stanowi tym samym oryginalne studium gatunku – pierwsze w literaturze światowej – oferujące kompleksową typologię i analizę tego zjawiska literackiego w oparciu o szczegółową lekturę kilkudziesięciu pamiętników angielskojęzycznych (autorstwa pisarzy pochodzących z Irlandii, Kanady, Republiki Południowej Afryki, Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii). Książka składa się z 254 stron i zawiera, obok tekstu głównego i towarzyszących mu przypisów w liczbie 448, bibliografię oraz indeks rzeczowy i osobowy.

Struktura monografii *Through the Looking Glass* nawiązuje do klasycznej już dziś pozycji z zakresu krytyki i teorii auto/biografizmu: *A Poetics of Women's Autobiography* Sidonie Smith (1987), i zbudowana jest z trzech zasadniczych elementów: obszernego wstępu zarysującego problematykę, założenia i cele książki oraz dwóch części, z których pierwsza (zatytułowana „Impure, Anomalous and Monstrous: Memoir at the Turn of the 21st Century” i podzielona na trzy rozdziały) skupiona jest na krytyczno- i historycznoliterackiej refleksji nad pamiętnikiem oraz zawiera próbę sformułowania nowej definicji gatunku, a druga

(„Readings”, na którą składa się pięć samodzielnych rozdziałów) stanowi pogłębione studium wybranych utworów, czerpiące z rozważań teoretycznych z części pierwszej, zwłaszcza z propozycji krytycznych i interpretacyjnych tam sformułowanych.

Wstęp („Introduction”) do monografii nie ogranicza się tylko do skrótowego opisu zawartości książki oraz określenia celów badawczych. Przedstawiony zostaje zatem w rozbudowanej formie materiał badawczy zgromadzony podczas badań przygotowawczych (przedstawiony w formie tabeli oryginalny korpus tekstów zawiera 84 przykłady pamiętników pisarzy, a pełny obejmuje ponad sto pozycji), a także kryteria ich selekcji i uzasadnienie cezury (okres 1990–2015 identyfikowany jako „złoty wiek osobistych narracji”, „wiek wspomnień” czy „wiek literatury wspomnieniowej” [Ruth Scurr, Leigh Gilmore, Julie Rak]). Ponadto zarysowuje szerszy kontekst historyczny i społeczny warunkujący zaistnienie zwrotu auto/biograficznego i wzrost popularności pamiętników, miejsce gatunku pośród innych literackich form życiopisania oraz możliwe przyczyny rosnącej predylekcji pisarzy do tworzenia literatury wspomnieniowej wraz z politycznymi i estetycznymi konsekwencjami tych wyborów, a także uzasadniam autonomiczny charakter taksonomicznej kategorii, jaką jest „pamiętnik pisarza”, i swoją pozycję metodologiczną (określoną mianem policentrycznej i opartą o selektywne wykorzystanie takich metod jak m.in. historia pojęć w ujęciu synchronicznym i diachronicznym, krytyka źródeł, podejście historyczno-antropologiczne [*Lebensphilosophie* w ujęciu Georga Mischy i Wilhelma Diltheya], poststrukturalizm, a także metody narratywizmu, biografistyka i *genetic criticism*).

Rozdział pierwszy książki, zatytułowany „«Thou Shall (Not) Mix the Kinds»”, ma charakter wprowadzenia do dyskusji teoretycznej nad genologią pamiętnika i stanowi próbę zidentyfikowania jego formalnych „wykładników”. Analiza tekstowa, paratekstowa i diegetyczna kilku wybranych utworów zaklasyfikowanych jako pamiętniki i opublikowanych w ciągu ostatnich kilku lat (m.in. *Alfred i Emily* Doris Lessing oraz *Jak jastrząb* Helen Macdonald) w kontekście licznych, często sprzecznych ze sobą, definicji pamiętnika oraz uwag Jacquesa Derridy dotyczących „prawa gatunku” umożliwia ukazanie heterogeniczności zarówno samego terminu, jak i jego literackich wcieleń oraz uzasadnia podjęcie trudu sformułowania nowej definicji gatunku.

Zadanie to próbuję zrealizować w drugim rozdziale monografii, którego tytuł („*Est-il possible de définir le mémoire?*”) stanowi parafrazę słynnego pytania postawionego przez Philippe’a Lejeune’a w *Pakcie autobiograficznym*. Szczegółowa i wyczerpująca rekonstrukcja

historyczna, a następnie dekonstrukcja pojęcia (w świetle hybrydycznych czy granicznych form, jakie obecnie przyjmuje pamiętnik) prowadzi do zidentyfikowania tekstowych i pozatekstowych parametrów, którymi posługiwali się inni badacze zagadnień o charakterze genologicznym, i zweryfikowania ich „użyteczności” w kontekście pamiętnika. Odrzucając część z nich jako bezużyteczne (np. kategorie głosu czy punktu widzenia, centralne dla teorii tekstowych wykładników fikcji), a korzystając z innych (np. kategoria podmiotu sylleptycznego Ryszarda Nycza czy *sujet traité* Philippe’a Lejeune’a), formułuję własną definicję pamiętnika opartą o takie wykładniki jak: (poza)tekstowa referencyjność, fantazmatyczność paktu auto/biograficznego, auto/biografizm przestrzeni tekstowej, sylleptyczność podmiotu, tematyczna de-totalizacja.

W trzecim, najobszerniejszym, rozdziale zatytułowanym „*Dramatis Personae: Memoir and Its Species*” przedstawiona zostaje taksonomia tak zdefiniowanego gatunku, w której podstawową kategorią różnicującą jest dominanta tematyczna (m.in. w związku z najwyższym potencjałem generatywnym umożliwiającym ukazanie różnorodności współczesnych form wspomnieniowych). W konsekwencji identyfikuję piętnaście głównych „mikrogatunków” pamiętnika, z których część stanowi autorskie kategorie krytyczne: pamiętnik dzieciństwa, pamiętnik dorastania, pamiętnik odchodzenia/starości, patriografia, matriografia, pamiętnik rodzicielstwa, wspomnienia/sceny z życia, *autrepamiętnik*, pamiętnik o zwierzęciu, (auto)patografia, (auto)tanatografia, trowellog, pamiętnik periegetyczny, pamiętnik ekfrastyczny, bibliopamiętnik. Każdy z piętnastu podrozdziałów omawiających poszczególne mikrogatunki pamiętnika zawiera nie tylko refleksję teoretyczną nad samą kategorią, ale też analizę tekstów zaczerpniętych z korpusu pamiętników przedstawionego we wstępie do monografii.

Część druga przedstawionej do oceny książki, złożona z pięciu odrębnych rozdziałów, poświęcona jest szczegółowej analizie wybranych pamiętników: *In the Blood: A Memoir of My Childhood* Andrew Motiona, *Po. O małżeństwie i rozstaniu* Rachel Cusk, *Giving Up the Ghost: A Memoir* Hilary Mantel, *Wymiary życia* Juliana Barnes’a oraz *Lato. Sceny z prowincjonalnego życia* J.M. Coetzego. Zarówno wybór tekstów, jak i całościowy układ tej części książki (od dzieciństwa po śmierć i *Nachleben*) nie są przypadkowe. W omawianych utworach w szczególności bowiem sposób manifestują się cechy genologiczne pamiętnika (tak jak zdefiniowane zostały w części pierwszej monografii) oraz nierozzerwalny związek między pamiętnikami a pozostałym dorobkiem literackim ich twórców (co samo w sobie stanowi argument przeciwko odróżnianiu – choćby na poziomie estetycznym – dorobku

prozatorskiego/poetyckiego od życiopisania, literatury pięknej od literatury dokumentu osobistego). Układ natomiast nawiązuje do pracy Karla Kérenyiego dotyczącej archetypu życia ludzkiego i podziału na *bios* oraz *zoë* (według mojej propozycji na poziomie genologicznym odpowiadają im *spēcies* oraz *genus*). Tym samym zawarta w indywidualnych, lecz celowo uporządkowanych rozdziałach części drugiej hermeneutyczna lektura poszczególnych pamiętników ma umożliwić sformułowanie ogólniejszych sądów dotyczących genologicznego charakteru pamiętnika pisarza.

Zgodnie z tak przyjętym schematem część drugą książki otwiera rozdział poświęcony poetyce pamiętnika dzieciństwa, zatytułowany „A Boy’s Own Story”, a skupiający się na wspomnieniach brytyjskiego poety i pisarza Andrew Motiona. Szczególna uwaga poświęcona zostaje tutaj określonej narracyjnej dykcji, której źródłem jest zastosowana przez Motiona strategia wspominania (oparta na kontrastach: czas teraźniejszy/czas przeszły, pastoralizm/naturalizm, intertekstualność/intermedialność, narodziny/śmierć), oraz procesowi indywidualizacji i definicji własnego „ja”.

Z kolei w rozdziale piątym: „Amongst Women”, przyglądam się skomplikowanej relacji łączącej życiopisanie Rachel Cusk z tradycją pisarstwa kobiecego i feministycznej auto/biografii. Co więcej, pamiętnik pisarki dotyczący kryzysu dorosłości odczytany zostaje w kontekście kryzysu formy: ta część pracy skupia się na kwestii, jak chaos i fragmentaryzacja życia/doświadczenia/ja spowodowane przez rozpad rodziny znajdują swoje odbicie w formalnym kształcie pamiętnika jako gatunku literackiego. Stawiam w nim także pytania o granice projektu auto/biograficznego i o to, czy pamiętnik może stanowić w tym wypadku alternatywę dla tradycyjnie rozumianej autobiografii.

Następne dwa rozdziały: „Written on the Body” oraz „The Work of Mourning”, dotyczą dwóch najbardziej spopularyzowanych w literaturze przedmiotu mikrogatunków pamiętnika, to jest (auto)patografii oraz (auto)tanatografii.

W pierwszym z nich analizuję wspomnienia Hilary Mantel, których centralnym tematem jest wieloletnia walka pisarki z chorobą. Moje szczególne zainteresowanie budzą związki między pisaniem a cierpieniem i sposób, w jaki pamiętnik umożliwia nie tylko nadanie sensu własnej historii – przejętej przez narrację narzuconą przez chore ciało – ale także jej autoryzację. Opowieść Mantel staje się w mojej interpretacji historią o ocaleniu oraz swoistą antypatografią, sprzeciwiającą się nie tylko dyskursowi medycznemu, lecz także literackiej tradycji pisania o chorobie.

Natomiast w rozdziale siódmym pamiętnik żałoby autorstwa Juliana Barnes'a umieszczam w kontekście szerszej debaty poświęconej pisarstwu (auto)tanatograficznemu. Rozdział ten stanowi okazję do postawienia pytań dotyczących formalnych, estetycznych i etycznych aspektów tego zjawiska literackiego (m.in. Jak pisać o utracie i żałobie? Jaki jest cel [auto]tanatograficznych narracji? Czy ich rola ogranicza się tylko do funkcji terapeutycznej? Czy żałobę można pogodzić z literackością?) i próbę znalezienia na nie odpowiedzi. Kluczowe okazuje się tu zidentyfikowanie pamiętnika Barnes'a jako formuły życiopisania umożliwiającej złamanie konwencji tradycyjnego pisanie o śmierci i utracie.

Ostatnim, ale też w mojej ocenie najważniejszym rozdziałem – zamykającym i jednocześnie podsumowującym część drugą monografii – jest rozdział ósmy zatytułowany „Life after Life”. Jest on efektem nie tylko wieloletnich badań nad twórczością J.M. Coetzee, ale także kwerendy przeprowadzonej na potrzeby książki w archiwum pisarza znajdującym się w Harry Ransom Center na Uniwersytecie Teksaszkim w Austin w lipcu i sierpniu 2014 roku. Zbadanie rękopisów J.M. Coetzee (zwłaszcza kolejnych wersji trylogii autobiograficznej), jego notatek oraz korespondencji, w połączeniu z lekturą całego dorobku pisarza i krytyczną refleksją nad nim, umożliwiły mi kompleksowe odczytanie pamiętników autora *Hańby*, a zwłaszcza ostatniego tomu zatytułowanego *Lato*. W omówieniu poświęconym *Lato* (które zasadniczo łączy wszystkie pojawiające się w monografii wątki) argumentuję za rozpoznaniem kanonicznego charakteru pamiętnika Coetzee i rewolucyjnego dla całego gatunku potencjału. W swojej recenzji wydawniczej prof. Johan Jacobs nazwał ten rozdział najważniejszym istniejącym opracowaniem krytycznym pamiętnika Coetzee oraz znaczącym wkładem do światowych badań nad formami auto/biograficznymi.

Monografię zamyka eseistyczny w charakterze szkic koncentrujący się na miejscu pamiętników w dzisiejszym pisarstwie angielskojęzycznym i suponujący, że „wiek wspomnień”, choć staje się w książce kategorią historyczną, nie przeszedł jeszcze do historii. Nawiązując do instalacji Antony'ego Gormleya *Another Place*, formułuję także podsumowujące uwagi dotyczące genologii pamiętnika pisarza.

Wspomnieniom pisarzy poświęconych jest ponadto pięć artykułów naukowych, które wchodziły w skład mojego osiągnięcia naukowego.

Artykuł *Blue Is (Not) the Warmest Colour: Contradictions of Grieving in Joan Didion's Blue Nights*, opublikowany w „Brno Studies in English”, stanowi rozwinięcie prowadzonych przeze mnie badań nad praktykami (auto)tanatograficznymi w kontekście współczesnego

pamiętnikarstwa. Wykorzystując badania kulturowe nad kolorem niebieskim (m.in. Michela Pastoureau, Maggie Nelson) i studia genologiczne dotyczące narracji śmierci i żałoby (m.in. Susanny Egan), dokonuję w nim analizy pamiętnika Joan Didion poświęconego córce pisarki Quintanie, zmarłej zaledwie dwadzieścia miesięcy po tragicznej śmierci męża Didion, Johna Gregory'ego Dunne'a, której historia opowiedziana została przez pisarkę w klasycznej już dziś tanatografii, to jest *Roku magicznego myślenia*. Zestawiając *Blue Nights* Didion z tradycją pisarstwa (auto)tanatograficznego, zwracam uwagę na jej antagonistyczny charakter i istotny zwrot od historii innego (zmarłego) w kierunku narracji o sobie samej. Tym samym definiuję pamiętnik amerykańskiej pisarki jako szczególną (a w ujęciu Nancy K. Miller wręcz paradygmatyczną) formę (auto)tanatografii, w której wybrzmiewa sprzeciw wobec dwóch śmierci: innego oraz własnej.

Skomplikowaną relację łączącą powstające dziś wspomnienia pisarzy z genologią pamiętnika analizuję także w artykule *Scholar – Fictionist – Memoirist: David Lodge's Documentary (Self-) Biography in Quite a Good Time to Be Born: A Memoir 1935–1975*, który ukazał się w „*Studia Anglica Posnaniensia*”. Tekst stanowi próbę umieszczenia autobiograficznej narracji Davida Lodge'a w kontekście szerszych praktyk życiopisania, którymi brytyjski pisarz szczególnie zainteresował się w ostatnich dwóch dekadach. Kluczowe pytanie, które stawiam w tym tekście, dotyczy „eksperymentalnego” charakteru jego wspomnień (w związku z wpływem H.G. Wellsa) i stosunku pisarza do takich kategorii jak prawda, pamięć, historia. Sięgając do krytyki spod znaku formalizmu rosyjskiego (Borys Tomaszewski), wspomnienia Lodge'a definiuję ostatecznie jako rodzaj „dokumentalnej biografii (siebie)”, a nie, jak sugeruje paratekst książki, pamiętnik.

Z kolei w artykule *Upheavals of Emotions, Madness of Form: Mary M. Talbot's and Bryan Talbot's Dotter of Her Father's Eyes and a Transdiegetised (Auto)Biographical Commix*, opublikowanym w „*Prague Journal of English Studies*”, zajmuję się szerzej inną, mniej kanoniczną formą wspomnień pisarzy, jaką jest „pamiętnik graficzny” (*graphic memoir*). Wybrany do analizy komiks (a raczej *commix* zgodnie z definicją Arta Spiegelmana) Mary i Briana Talbotów jest w moim przekonaniu pozycją wyjątkową w kontekście interesującego mnie zwrotu auto/biograficznego. Opowiada on bowiem (słowem oraz obrazem) nie tylko (autobiograficzną) historię dorastania Mary Talbot i jej trudnej relacji z ojcem (słynnym krytykiem literackim Jamesem S. Athertonem), ale – poprzez transdiegetyczną formułę narracyjną – (biograficzną) historię Lucii Joyce i jej ojca, Jamesa Joyce'a. W artykule tym sięgam ponadto do propozycji filozoficznych sformułowanych przez Marthę C. Nussbaum

dotyczących kognitywnej i narracyjnej struktury emocji i próbuję argumentować za ścisłym, organicznym wręcz związkiem pomiędzy tematyką pamiętnika a jego formą – hybrydycznego gatunku na pograniczu faktu i fikcji, biografii i autobiografii, słowa i obrazu.

Hybrydyczność wspomnień stanowi też temat kolejnego z moich artykułów stanowiących część przedstawionego do oceny osiągnięcia naukowego. *La vie d'un coeur. Autobiograficzny tetraptyk Alice Munro* ukazał się w książce w całości poświęconej kanadyjskiej pisarce: *Alice Munro. Wprowadzenie do twórczości* pod redakcją prof. Mirosławy Buchholtz. Artykuł problematyzuje cztery autobiograficzne teksty zamykające *Drogie życie*, zbiór opowiadań Munro z 2012 roku. Postulując, że kwestie auto/biograficzne nieodmiennie znajdują się w centrum zainteresowania pisarki (jak i refleksji krytycznej nad jej twórczością), staram się odpowiedzieć na pytanie dotyczące formalnych (a w rezultacie także gatunkowych) różnic między „emocjonalną autobiografią” noblistki a klasyczną formą tak zwanego „opowiadania Munro”. Szukając genologicznych podobieństw i dystynkcji, stawiam tezę o oryginalnej kontrybucji Munro do formuły pamiętnika pisarza (i życiopisania) – opartej między innymi na epizodyczności, dygresyjności i hybrydyczności – i znaczeniu *Drogiego życia* dla twórczości literackiej autorki.

Ostatni artykuł, zatytułowany „*Trucizna płynąca w moich żyłach*”. *Postpamięć Wielkiej Wojny we współczesnych narracjach (auto)biograficznych*, a opublikowany w „Przeglądzie Kulturoznawczym” w ramach specjalnego tematycznego numeru „Wielka Wojna – amnezja i anamneza”, stanowi studium dwóch pisarskich pamiętników autorstwa Christophera Isherwooda oraz Doris Lessing. Zarówno Isherwood, jak i Lessing byli dziećmi ofiar pierwszej wojny światowej i należeli do generacji „postpamięci” Wielkiej Wojny – pokolenia, które zinternalizowało traumę okopów i przez całe dorosłe życie mierzyło się z jej długotrwałym efektem. W swojej analizie (opartej m.in. na rezultatach badań nad archiwami i manuskryptami Isherwooda i Lessing zgromadzonymi na Uniwersytecie Tekszańskim w Austin) zwracam uwagę przede wszystkim na międzypokoleniową trwałość traumatycznej pamięci o pierwszej wojnie światowej i na potrzebę nowych badań nad Wielką Wojną właśnie w szerszym polu tak zwanej postpamięci.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych:

- a) Badania genologiczne skupiające się na gatunkach literatury dokumentu osobistego (pamiętnik, biofikcja, biografia, epistolografia, film biograficzny):

Badania nad różnorodnymi gatunkami życiopisania stanowią najbardziej znaczącą część mojego dorobku naukowego. Poza pamiętnikiem (któremu poza monografią i wymienionymi powyżej artykułami poświęciłem wiele innych tekstów) szczególnie interesują mnie takie formy narracyjne jak: powieść biograficzna (lub, szerzej, biofikcja), biografia, *epistolarium*, a także film biograficzny. W swoich analizach, których przedmiot stanowi przede wszystkim pisarstwo angielskojęzyczne XX i XXI wieku, przeprowadzam wieloaspektową krytykę pojęcia literatury dokumentu osobistego, sięgając do tradycji krytyki anglosaskiej oraz kontynentalnej, zwłaszcza francuskojęzycznej. Ponadto proponuję zastosowanie nowych, policentrycznych metod badawczych w refleksji krytycznej nad zjawiskami życiopisania. Moja działalność badawcza realizuje się także w formie kwerend archiwalnych (w zakresie źródeł prymarnych, takich jak manuskrypty, korespondencje itd.) w zbiorach publicznych i prywatnych w Wielkiej Brytanii i Stanach Zjednoczonych. Wyniki przeprowadzonych badań staram się ogłaszać i popularyzować nie tylko w renomowanych czasopismach zagranicznych, ale także w periodykach krajowych, gdzie postuluję na przykład zastąpienie terminu „literatura dokumentu osobistego” pojęciem „życiopisania” (ang. *life writing*) – to jest kategorią, która paradygmatycznie anuluje tradycyjny podział na fikcję–niefikcję, podkreślając aktywny w każdej formie (auto)biograficznej amalgamat *Dichtung i Wahrheit*. Istotnym aspektem moich badań są także próby nowej typologii genologicznej, zwłaszcza w obszarze tak zwanych mikrogatunków, takich jak na przykład powieść biograficzna w kamuflażu, (auto)biograficzny *commix*, biofikcja transdiegetyczna, dokumentalna (auto)biografia, oraz bliska współpraca w ramach sieci badawczych (np. sieć „Biofiction”) z międzynarodową grupą naukowców zajmujących się życiopisaniem (obecnie pracuję w tej formule nad projektem dla Bloomsbury Academic poświęconym nieangielskojęzycznym/globalnym powieściom biograficznym). W 2016 roku zostałem ponadto zaproszony do udziału w prestiżowej i bezprecedensowej publikacji dotyczącej tak zwanych *biopics*, przygotowywanej w Centre of Adaptations na De Montfort University w Leicester.

W zakresie wyżej opisanej tematyki badań naukowych moje najważniejsze osiągnięcia to:

- 7 artykułów w czasopismach naukowych, w tym 3 w czasopismach z listy ERIH (zob.¹ II.A.2, II.A.3, II.A.6, II.B.1, II.B.2, II.B.3, II.B.4);
- 1 monografia jednoautorska (zob. II.C.1);
- redakcja 1 monografii zbiorowej (zob. II.D.1);
- 9 rozdziałów w monografiach zbiorowych (zob. II.E.1, II.E.2, II.E.7, II.E.8, II.E.14, II.E.16, II.E.17, II.E.18, II.E.20);
- koncepcja merytoryczna i organizacja 1 konferencji naukowej (zob. III.C.2);
- 4 granty Wydziału Filologicznego UJ (zob. II.I.1, II.I.2, II.I.3, II.I.4).

b) Badania nad twórczością J.M. Coetzee, zwłaszcza w perspektywie komparatystycznej, w kontekście związków z literackim uniwersum tak zwanej Europy Środka:

Twórczość południowoafrykańskiego pisarza J.M. Coetzee stanowi obiekt mojego szczególnego zainteresowania od momentu rozpoczęcia przeze mnie działalności naukowej. Pozostaje też – obok refleksji krytycznej nad gatunkami literatury dokumentu osobistego – moim podstawowym tematem badawczym. W prowadzonych badaniach – wykorzystujących metodologię opartą o między innymi instrumenty wypracowane przez komparatystykę literacką i kulturową, badania nad kontekstem historycznym i kulturowym oraz studia postkolonialne i studia postzależnościowe – skupiam się przede wszystkim na związkach między twórczością Coetzee a tradycją postkolonialną, na warstwie intertekstualnej i autobiograficznej jego dorobku literackiego, a także na kwestii intermedialności i zainteresowaniach pisarza sztukami wizualnymi (Andrzej Munk, Berlinde de Bruyckere, William Kentridge). W swoich rozważaniach krytycznych, odwołujących się między innymi do najnowszych prac Stephena Clingmana i Gayatri Chakravorty Spivak, postuluję dwubiegunową recepcję Coetzee: zarówno jako twórcy południowoafrykańskiego, jak i transnarodowego, peryferyjnego (czy „prowincjonalnego”, jak sam siebie określił) i globalnego zarazem. Mój najnowszy (zainicjowany w 2014 r.) projekt badawczy dotyczący twórczości Coetzee stawia sobie za cel zbadanie jego dorobku w perspektywie związków pisarza z kulturowym, a zwłaszcza literackim uniwersum Europy Środkowej. W moich pracach proponuję zidentyfikowanie i rozwinięcie potencjału kulturowej tradycji środkowoeuropejskiej (do tej pory z rzadka dostrzeganej, z wyjątkiem oczywistych odniesień do Franza Kafki czy Zbigniewa Herberta) oraz zbadanie związków pisarza z takimi twórcami

¹ Wszystkie oznaczenia odnoszą się do informacji szczegółowych zawartych w Załączniku nr 4 do wniosku habilitacyjnego (Wykaz dorobku).

jak Aharon Appelfeld, Ingeborg Bachmann, Milan Kundera, Sándor Márai, Andrzej Munk, Joseph Roth, Bruno Schulz czy Josef Škvorecký. Odwołując się do propozycji Milana Kundery, Claudio Magrisa, Marii Todorovej oraz Simony Škrabec, a przede wszystkim do koncepcji „geografii wyobrażonej”, podejmuję próbę określenia szczegółowych parametrów, za pomocą których zdefiniować można historyczno-polityczne, tożsamościowe, kulturowe i – w końcu – literackie uniwersum Europy Środkowej, zdeterminowane przez m.in. doświadczenie „bycia pomiędzy”, polifoniczność, językowy i tożsamościowy pluralizm, opór wobec dominującego kolonizacyjnego dyskursu, traumę Holokaustu czy rolę pisarza-dysydenta. Tak rozumiana „Europa Środka” jest proponowana nie tylko jako istotny temat, motyw, problem czy inspiracja literacka, lecz przede wszystkim jako kategoria konstytutywna i paradygmatyczna dla twórczości Coetzeego. W 2014 roku zainicjowałem i zorganizowałem pierwszą międzynarodową konferencję poświęconą związkom między dorobkiem J.M. Coetzeego i literacką i kulturową tradycją środkowoeuropejską. Monografia zbiorowa, którą zredagowałem i wydałem w tym samym roku, była pierwszą w literaturze przedmiotu pracą w całości skupiającą się na relacjach łączących noblistę z innymi pisarzami (co z kolei zainicjowało kolejne międzynarodowe „coetzeeologiczne” projekty, m.in. specjalny numer „European Journal of English Studies” poświęcony nieanglosaskiej tradycji literackiej w twórczości pisarza).

W zakresie wyżej opisanej tematyki badań naukowych moje najważniejsze osiągnięcia to:

- 4 artykuły w czasopismach naukowych, w tym 1 w czasopiśmie z listy ERIH (zob. II.A.5, II.B.5, II.B.6, II.B.7);
- redakcja 1 monografii zbiorowej (zob. II.D.6);
- 4 rozdziały w monografiach zbiorowych (zob. II.E.11, II.E.15, II.E.19, II.E.21);
- 2 granty (II.I.5 [uczestnik], II.I.6 [kierownik]);
- koncepcja merytoryczna i organizacja 1 konferencji naukowej (zob. III.C.4).

c) Badania nad współczesną literaturą irlandzką, zwłaszcza twórczością Colma Tóibína:

Moje badania nad współczesną powieścią irlandzką skupiają się na twórczości takich pisarzy przełomu XX i XXI wieku jak: Anne Enright, Sebastian Barry, John McGahern, Edna O'Brien i Maggie O'Farrell. Moja uwaga koncentruje się jednak przede wszystkim na dorobku literackim i eseistycznym Colma Tóibína – zwłaszcza jego powieściach, literaturze podróżniczej (trawelogach) oraz eseistyce i krytyce literackiej. W badaniach skupiam się szczególnie na zagadnieniach intertekstualności i na literackich „wpływach” na twórczość

Tóibína – zwłaszcza takich twórców jak: James Baldwin, Elizabeth Bishop, J.M. Coetzee, Joan Didion, Henry James i John McGahern. Podejmowana przeze mnie refleksja krytyczna koncentruje się ponadto na zagadnieniach auto/bio/geo/grafii, traumy/żałoby, pamięci i historii i opiera się na metodologii wypracowanej przez studia auto/biograficzne, postkolonialne oraz studia nad traumą. W ramach realizacji tego zadania badawczego byłem też pomysłodawcą i redaktorem monografii wieloautorskiej prezentującej polskim czytelnikom najważniejsze zjawiska literatury irlandzkiej w XXI wieku.

W zakresie wyżej opisanej tematyki badań naukowych moje najważniejsze osiągnięcia to:

- redakcja 1 monografii zbiorowej (zob. II.D.3);
- 3 rozdziały w monografiach zbiorowych (zob. II.E.3, II.E.12, II.E.13).

- d) Badania kulturoznawcze dotyczące materialnego dziedzictwa kulturowego (w kontekście studiów miejskich i tzw. zwrotu przestrzennego) i problematyki wielokulturowości (szczególnie sposobów konstruowania obrazów innego, zjawisk hybrydyzacji i transnarodowości oraz postkolonializmu):

Wielopłaszczyznowe i interdyscyplinarne badania o charakterze kulturoznawczym prowadzę przede wszystkim w Instytucie Dziedzictwa Europejskiego Międzynarodowego Centrum Kultury w Krakowie (jednostka badawcza narodowej instytucji kultury podległa MKiDN). Skupiają się one na analizie dziedzictwa kulturowego (rozumianego za Sharon Macdonald jako „znaczące formy przeszłości, o których należy pamiętać”) w perspektywie procesów multi- oraz transkulturowych. Szczególną uwagę poświęcam konstruowaniu obrazów oraz sądów dotyczących nas samych oraz innych, jak również mechanizmom, jakim podlegają narodowe oraz etniczne auto- i heterostereotypy (zwłaszcza modelom kognitywnym). Moje najnowsze badania w tym obszarze tematycznym skupiają się na analizie sposobów reprezentacji tożsamości miejskiej w paradygmacie zwrotu przestrzennego oraz kwestii społecznego wymiaru dziedzictwa. W ostatnich latach w ramach prowadzonych badań (większość we współpracy z dr Joanną Sanetrą-Szeligą) zredagowałem kilka monografii zbiorowych dotyczących powyższej problematyki, zawierających teksty światowej sławy autoritetów w zakresie *heritage studies*.

W zakresie wyżej opisanej tematyki badań naukowych moje najważniejsze osiągnięcia to:

- redakcja 7 monografii zbiorowych (zob. II.D.2, II.D.4, II.D.5a i 5b, II.D.7, II.D.8, II.D.9, II.D.10);

- 3 rozdziały w monografiach zbiorowych (zob. II.E.4, II.E.5, II.E.10a i 10b);
- koncepcja merytoryczna i organizacja dwóch konferencji naukowych (zob. III.C.1, III.C.3);
- 1 grant (ze środków UE) (zob. II.I.8).

e) Badania transdyscyplinowe z zakresu literaturoznawstwa i historii sztuki:

We współpracy z dr. Wojciechem Szymańskim, adiunktem w Instytucie Historii Sztuki Uniwersytetu Warszawskiego, prowadzę od kilku lat transdyscyplinowe badania łączące literaturoznawstwo, biografistykę, historię sztuki i *visual studies*. Eksplorując w nich pola graniczne pomiędzy tradycyjnie rozumianymi studiami nad tekstem i obrazem, a także obiegi literackie i artystyczne, ich zależności i miejsca styczne, w moich zainteresowaniach naukowych skupiam się przede wszystkim na pisarzach i pisarkach pozostających w dialogu ze sztukami plastycznymi i teorią historii sztuki. W ramach wspólnych badań opublikowałem z dr. Szymańskim artykuły o „stylu późnym” w twórczości Doris Lessing oraz Davida Hockneya oraz o artystycznej współpracy pomiędzy J.M. Coetzeem a Berlinde de Bruyckere (pionierska praca poszerzająca pole badań nad dorobkiem Coetzeego o sztuki wizualne). Mój najważniejszy jak dotąd tekst z tego zakresu poświęcony został szkockiej pisarce Ali Smith i związkom jej twórczości z koncepcjami niemieckiego historyka sztuki Aby’ego Warburga i ukaże się w najbliższych tygodniach w „Hungarian Journal of English and American Studies”, prestiżowym czasopiśmie z listy ERIH. Obecnie pracuję też nad artykułem dotyczącym twórczości literackiej i artystycznej Edmunda de Waala oraz dialogu pomiędzy J.M. Coetzeem a Williamem Kentridge’em.

W zakresie wyżej opisanej tematyki badań naukowych moje najważniejsze osiągnięcia to:

- 2 artykuły w czasopismach naukowych, w tym oba w czasopismach z listy ERIH (zob. II.A.1, II.A.4);
- 1 rozdział w monografiach zbiorowych (zob. II.E.6).

f) Inne

Moja aktywność naukowa obejmuje wiele działań o charakterze krajowym i międzynarodowym. Wyniki swoich badań regularnie ogłaszam na zagranicznych konferencjach i specjalistycznych sesjach tematycznych (zob. II.K). Sam organizuję autorskie konferencje i sympozja naukowe (m.in. jestem pomysłodawcą i głównym organizatorem serii konferencji pod wspólnym tytułem „Travelling Texts”, odbywających się w Instytucie

Filologii Angielskiej w cyklu dwuletnim; zob. III.C) oraz jestem członkiem międzynarodowych towarzystw i rad naukowych (zob. III.F). Aktywnie uczestniczę też w międzynarodowej wymianie wiedzy poprzez publikację recenzji oraz merytoryczną ocenę artykułów nadesłanych do liczących się czasopism naukowych („Journal of Commonwealth and Postcolonial Studies”, „Literature and Theology”, „Hungarian Journal of English and American Studies”; zob. II.F i III.G). Za swoje istotne osiągnięcie uważam zainicjowanie i stworzenie specjalistycznej serii wydawniczej „Topografie (po)nowoczesności / Topographies of (Post)Modernity” w Wydawnictwie Uniwersytetu Jagiellońskiego, w której ukazują się monografie naukowe w językach angielskim i polskim, poświęcone literaturze angielskojęzycznej XX i XXI wieku w perspektywie genologicznej, komparatystycznej oraz badań kulturowych (zob. III.E.1). Ponadto pełnię funkcję pomocniczego opiekuna naukowego dwóch doktorantów Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego (zob. III.H).

Za swoją działalność naukową dwukrotnie otrzymałem nagrodę Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego (zob. II.J).

Podsumowując, w efekcie prowadzenia badań i prac rozwojowych (w tym opisanych powyżej) mój obecny dorobek naukowy kształtuje się następująco:

- 2 monografie jednoautorskie (zob. I.B.1 i II.C [przygotowana na bazie dysertacji doktorskiej]);
- 17 artykułów w czasopismach naukowych, w tym 8 w czasopismach z listy ERIH (13 po doktoracie: 8 z listy ERIH i 5 w innych czasopismach naukowych) (zob. II.A i II.B);
- redakcja 10 monografii zbiorowych (8 po doktoracie) (zob. II.D);
- 22 rozdziały w monografiach zbiorowych (20 po doktoracie) (zob. II.E);
- 3 recenzje w czasopismach naukowych (wszystkie po doktoracie) (zob. II.F);
- wygłoszenie referatów na 23 konferencjach (16 po doktoracie) (zob. II.K);
- organizacja 5 konferencji naukowych (wszystkie po doktoracie) (zob. III.C);
- udział w 8 projektach badawczych (w funkcji kierownika lub uczestnika; 6 po doktoracie) (zob. II.I).

6. Działalność dydaktyczna i organizacyjna:

W Instytucie Filologii Angielskiej UJ od 2013 roku (tj. od momentu zatrudnienia na stanowisku adiunkta) prowadzę autorskie kursy poświęcone gatunkom literatury dokumentu osobistego (zwłaszcza biografii, powieści biograficznej oraz pamiętnikowi), współczesnej literaturze angielskojęzycznej (zwłaszcza powieści angielskojęzycznej w XXI wieku) oraz literaturze postkolonialnej (ze szczególnym uwzględnieniem pisarstwa z Republiki Południowej Afryki). Prowadziłem też wiele podstawowych kursów z zakresu

literaturoznawstwa, takich jak: seminaria i proseminaria licencjackie, nowsza literatura i kultura angielska, literatura brytyjska. Wypromowałem 21 prac licencjackich i 3 prace magisterskie obronione z wyróżnieniem (zob. III.J). Byłem ponadto członkiem komitetu organizacyjnego 4 konferencji realizowanych przez Instytut Filologii Angielskiej, z czego dwie zostały zorganizowane z mojej inicjatywy w ramach serii „Travelling Texts” (zob. III.C). Pełniłem także wiele funkcji w ramach Instytutu Filologii Angielskiej i Wydziału Filologicznego UJ, między innymi Pełnomocnika Dziekana Wydziału Filologicznego UJ ds. Promocji w latach 2013–2015 (w ramach tej funkcji organizowałem i przygotowywałem m.in. Dni Otwarte UJ, Dni Karier UJ, druki promocyjne i inne) oraz przedstawiciela młodszych pracowników do Rady Instytutu Filologii Angielskiej i Rady Wydziału Filologicznego UJ (w latach 2012–2016).

Za swoją działalność organizacyjną dwukrotnie zostałem uhonorowany Nagrodą Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego (zob. III.D).

Równie różnorodnie przedstawia się mój dorobek edukacyjny i organizacyjny realizowany w Instytucie Dziedzictwa Europejskiego Międzynarodowego Centrum Kultury w Krakowie. Pełniąc od 2009 roku funkcję polskiego koordynatora Eurośroziemnomorskiej Fundacji Dialogu Kultur im. Anny Lindh, zorganizowałem wiele autorskich projektów naukowych, edukacyjnych i wydawniczych, między innymi cztery konferencje, w tym prestiżowe sympozjum „Nations and Stereotypes 25 Years After”, stanowiące kontynuację słynnej konferencji zorganizowanej przez prof. Teresę Walas w 1993 roku z udziałem gwiazd europejskiej humanistyki oraz konferencję „Heritage and Society”, która zgromadziła naukowców z 23 krajów, w tym najważniejszych dziś badaczy z dziedziny studiów nad dziedzictwem (Sharon Macdonald, Rob van der Laarse, John Tunbridge) (zob. III.C); a także projekt edukacyjny „Polskie miasta wielokulturowe. Między mitem a rzeczywistością” (zob. III.B) oraz projekt badawczo-wydawniczy „Czy Polska leży nad Morzem Śródziemnym?”, którego efekty prezentowałem podczas specjalnej sesji na „Le Forum Méditerranéen” w Marsylii w 2013 roku. Jako reprezentant MCK oraz polskiej sieci Eurośroziemnomorskiej Fundacji Dialogu Kultur im. Anny Lindh wzięłem ponadto udział w kilkudziesięciu zagranicznych sympozjach i spotkaniach. Obecnie w ramach realizowanych w MCK zadań wchodzę w skład grupy roboczej przygotowującej i koordynującej pod auspicjami Komisji Europejskiej oraz Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego Europejski Rok Dziedzictwa Kulturowego 2018.

7. Działalność popularyzatorska i inna:

Moja działalność popularyzatorska przebiega dwubiegunowo i opiera się na aktywności publikacyjnej i promocyjnej. Teksty mojego autorstwa (analizy, raporty, wywiady, eseje, recenzje – zbiór liczący obecnie 36 pozycji) w językach polskim i angielskim, dotyczące różnorodnych kwestii związanych ze zjawiskami literackimi i kulturowymi, pojawiają się w licznych periodykach i drukach (samodzielnych lub zbiorowych), takich jak między innymi „Tygodnik Powszechny”, kwartalnik „Herito – dziedzictwo, kultura, współczesność”, „Rocznik Międzynarodowego Centrum Kultury”. Organizuję też wiele inicjatyw z zakresu popularyzacji zagadnień związanych z kulturą, w tym konferencje popularnonaukowe, umożliwiające zaprezentowanie szerszej grupie odbiorców interesujących mnie naukowo kwestii (m.in. sesja „Kraków w literaturze” poświęcona literackim wizerunkom miasta w ramach konferencji „Kraków i świat”), oraz spotkania autorskie (przygotowywałem i prowadziłem spotkania m.in. z Evą Hoffman, Jamesem Hopkinem, Mariną Lewycką, Tonym Parsonsem czy Colmem Tóibínem [w ramach Festiwalu Conrada 2016]).

Ponadto pełniąc prestiżową funkcję polskiego koordynatora Eurośródziemnomorskiej Fundacji Dialogu Kultur im. Anny Lindh (międzynarodowego organu powołanego decyzją Komisji Europejskiej w celu promocji współpracy kulturalnej i dialogu międzykulturowego pomiędzy krajami UE a państwami południowego basenu Morza Śródziemnego), realizuję wiele inicjatyw na pograniczu dyplomacji kulturalnej, działalności edukacyjno-naukowej i organizacyjnej.

Podsumowując, mój dorobek w ww. zakresie obejmuje:

- 2 monografie zbiorowe (w tym 1 po doktoracie) (zob. III.A.I);
- 36 innych publikacji (eseje, artykuły prasowe, wywiady, raporty, recenzje) (w tym 19 po doktoracie) (zob. III.A.II);
- 3 konferencje (w tym 2 po doktoracie) (zob. III.C).

Kraków, 31 sierpnia 2017 r.

